

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1936

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 23 ἢ ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 3Α
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΤΣΙΑ ΕΠΣ Κ.Ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

τορφώνει νά καινοτομήση χάρις σέ μερικά νέα θέματα πού μεταχειρίζεται και χάρις, ιδίως, σ' ένα πνεύμα πραγματικῶς προσωπικό πού ἐμφυσά στους περισσότερους μύθους του. Και τὸ πνεύμα αὐτὸ οφείλεται σὴν ἐντελῶς ἰδιαιτέρη και πού φαίνεται πλούσια και πλατειά και, δὲ διατάζω νά τὸ πῶ, λυρική, στὴ βαθύτερῃ της ὑπόστασι, πείρα τοῦ κ. Φωτιάδη. «Όταν βάζη τὸν ἀετό, τὸν κλεισμένο σὺ κοιτέσι, ν' ἀποκρίνεται στὸν κόκορα πού προσποθεῖ νά τὸν παραγορήση γιὰ τὸ σκλάβωμά του : »Σάν κόκορας μιλάς !» ὅταν στὸ «Συνέθριο» συμπερασματικὰ ἀποφαίνεται «ἡ ἀλήθεια πού πικραίνει — κάλλια νάσαι σκεπασμένη» ὅταν μᾶς ζωγραφίζη, χαριτολογώντας, στὴν «Καλόγνωμη Γυναίκα», ὅλη τὴ γυναικεία σκληρότητα, μὰ και ὅταν σαρκάζη, μὰ και ὅταν ἀλαφριά-ἀλαφριά, μὲ μιὰ σκεπτικώτατη νοχέλεισ, εἰρωνεύεται, — κάτῳ και μέσα σ' ὅλ' αὐτὰ αἰσθανόμαστε περισσότερο παρ' ὅτι τὴν κοινωνική πείρα και παρατήρηση, μιὰ δόνηση λυρική. Και αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ δόνηση εἶναι τὸ πολυτιμότερο και γνησιώτερο προσωπικό στοιχεῖο πού ὑπάρχει στους μύθους τοῦ κ. Φωτιάδη, και αὐτὴ, πρὸ πάντων, δίνει στους μύθους τὸ ὀργανικὸ πλήρες κ' ἐνιαῖο πού ἔχουν.

Μὰ και ἡ τέχνη. «Όχι ἡ καθαρὰ ποιητική μόνον, ἡ στιχουργική — σ' αὐτὴν εἶναι μάστορης ὁ κ. Φωτιάδης, — ἀλλὰ και ὄλες ἐκεῖνες οἱ ἱκανότητες πού ἀφοροῦν τὴ σύνθεσιν, τὴ διήγησιν, τὸ παρουσιαστικὸν και τὴν κίνησιν τῶν προσώπων σὺ μῦθο, τοὺς διαλόγους, τὰ «φινάλε» τῶν διηγήσεων. Ὅλες αὐτὲς τὶς ἱκανότητες τὶς ἔχει σὲ ζηλευτὸ βαθμὸ ὁ κ. Φωτιάδης. Και ἔχει, ἀκόμη, τὸ χάρισμα, τὸ πῶς πολῦτιμο ἴσως γιὰ ἕνα μυθογράφου, τῆς «ἠθοποιίας»: ξέρει νά δίνει ἰδιαιτέρη ἠθικὰ γνωρίσματα, χαρακτηρισξ ξεχωριστοῦς, σὺ πρόσωπά του, ἔτσι πού νά προβάλλουν ζωντανὰ και αὐτόνομα μπροστὰ μας. Γνωρίζει, τέλος, ὁ κ. Φωτιάδης νά διηγείται και νά διδάσκη μὲ τὸν τρόπο πού προσιδιάζει σὺ μῦθο, ἀλλὰ και τὴν πρόθεσιν του, τὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, διδακτική, νά τὴ θερμαίνει και νά τὴν κρῶβη μὲ τὴν καλλιτεχνική του πνοή. Ἡ πνοή αὐτὴ εἶναι γνήσια. Κι' ἔτσι ἐξηγεῖται πῶς μᾶς ἔδωσε μύθους τόσο ἀριτοῦς ὁ κ. Φωτιάδης, και μερικοῦς («Ἡ Ἀλεπού και ὁ Ἀμπελουργός») πού δὲ βρίσκονται ἴσως πολὺ χαμηλότερα και ἀπὸ τὰ πῶς ὀνομαστά μοντέλα τοῦ εἶδους.

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Α. Κ. Ὁρλάνδου : « Ἀρχεῖον τῶν Βυζαντινῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος. Τόμος Α' »

Γιὰ ἕναν λαὸ πού ἀναζητεῖ, πού οφείλει νά ἀναζητήσῃ, ἐπὶ ποινῇ θανάτου, τὶς παραδόσεις του, ἡ μελέτη τῆς ἀρχιτεκτονικῆς πού τοῦ ἐκληροδότησαν οἱ πρόγονοί του εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς ὁποῖες θὰ πρέπει νά προσέξῃ ἀνάμεσα σὶς ἄλλες τέχνες, ἰσότημα ἀν μὴ πρὶν και ἀπὸ τὰ μνημεῖα τοῦ λόγου και τῆς μουσικῆς. Ἡ Ἀρχιτεκτονική παρουσιάζει, ἀπέναντι τῶν ἄλλων, δυὸ σημαντικῆς

ὕπεροχῆς πού τὴν ξεχωρίζουν : περισσότερο ἀπ' ὄλες ἀπρόσωπη, ἐκφράζει ἀπ' ὄλες περισσότερο τὰ καθολικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ λαοῦ πού τὴν ἐγέννησε και ὄχι τὶς ἐνδεχόμενες προσωπικῆς ἰδιορρυθμίας τοῦ καλλιτέχνη, οἱ ὁποῖες, ἀνεκτῆς ἄλλοῦ, θὰ γίνουν ἀπαράδεκτες σὴν περίπτωση αὐτὴν και θὰ καταδικάσουν τὸ ἔργο του πρὶν γίνῃ, ἢ θὰ τὸ καταστήσουν ἄγονο ἀφοῦ δημιουργηθεῖ. Ἀφ' ἑτέρου, περισσότερο ἀπ' ὄλες δεμένη μὲ τὴν ὕλικὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ και τὶς κοινωνικῆς του μορφῆς, μᾶς βοηθεῖ περισσότερο νά τὶς γνωρίσουμε και δι' αὐτῶν νά γνωρίσουμε τὶς πραγματικῆς του ἀνάγκες και τὶς ἀδυσπῶστατες ἐκδηλώσεις του.

Ὁ ἑλληνικὸς λαός, πού ἔδοξίμασε πρὸ ἐνός αἰῶνος μιὰ διακοπὴ συνεχείας, μιὰ καισαρική τομὴ ὁμοία τῆς ὁποῖας δὲν ἐγνωρίσεν ἄλλην ἢ ἱστορία μας, ἔχει ἀνάγκη ἐπέιγουσα νά συνδεθεῖ ξανά μὲ τὸ παρελθόν του, νά ἀνακτήσῃ μιὰ παράδοση τῆς ὁποῖας τὸν ἐστέρησαν ἀσυνείδητοι κλασικιστὰι και ἐξημμένοι φιλέλληνες, παρασιῆτες σὴ γέννηση τοῦ ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Γιὰ τοῦτο πρέπει νά οφείλουμε ξεχωριστὴ χάρι σ' ὄσους ἔστρεψαν τὴν προσοχή τους σὴ σύνδεση τοῦ παρελθόντος μας μὲ τὸ παρόν. Στὴν ἀρχιτεκτονική θ' ἀναφέρω ἰδιαιτέρως τὶς προσπάθειες ἐνός Ζάχου, ἐνός Πικιώνη, ἐνός Ὁρλάνδου.

Ὁ κ. Ὁρλάνδος, μὲ τὴ διπλή του, ἀρχιτεκτονική και φιλολογική, κατάρτιση, ἦταν ἐνδεδειγμένος γιὰ ν' ἀσχοληθεῖ μὲ τὰ σημεῖα ἐκεῖνα τῆς ἱστορίας μας ὅπου ἡ ἀρχιτεκτονικὴ μελέτη ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴ συνεργασία τῆς ἱστορικῆς ἐρεῖνης, τὴν ὁποῖα φωτίζει ταυτοχρόνως. Ὑστερα ἀπὸ μερικῆς ἀναζητήσεως, γρήγορα τὸν ἐτράβηξον τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς βυζαντινῆς και μεταβυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς, σὺ ὁποῖα ἀφιέρωσε τὶς γνώσεις του και τὴ δραστηριότητά του ἔτσι πού κατώρθωσε, νεώτατος ἀκόμη, νά ἔχει νά παρουσιάζῃ σημαντικὰ ἔργα σὲ ποσότητα ὁσο και σὲ ποιότητα. Ἢδὴ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη, δίπλα σὶς εἰδικῆς του ἐρευνες και σὶς συνθετικῆς του ἐργασίες, νά μᾶς δώσῃ τὰ ἀτόφια ὕλικὰ πού ἔχει μαζέψει ἀπ' ὄλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, σὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ μονογραφίες, γιὰ τὴν ἔκδοση τῶν ὁποῖων ἐδημοῦργησε ἕνα καινούργιο περιοδικό, τὸ « Ἀρχεῖον τῶν Βυζαντινῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος ». Τὸ περιοδικὸ αὐτό, τοῦ ὁποῖου ἐκυκλοφόρησε ἤδη ὁ πρῶτος τόμος, εἶναι ἀσφαλῶς προσωρισμένο νά προσφέρῃ πολῦτιμες ὑπηρεσίες σὴν ἐπιστήμη και σὸν τόπο μας. Τυπωμένο μὲ ἐξαιρετικὴ ἐπιμέλεια, ἀφθονα εἰκονογραφημένο, θὰ ἀποτελέσει μιὰν ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες βάσεις γιὰ ὁποιον θὰ θέλῃ ἀργότερα νά δώσῃ ἐργασίες συνθετικῆς ὄχι μόνο ἐπάνω σὴ Βυζαντινὴ ἀρχιτεκτονική, ἀλλὰ και σὴ γλυπτική, τὴ ζωγραφική και τὶς διακοσμητικῆς τέχνες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὄλες μαζί ξεπροβάλλει ἡ ἰδία ἡ Βυζαντινὴ ψυχὴ. Και εἶναι τόσο μᾶλλον ἐπαινετὴ ἡ ἀπόφαση τοῦ κ. Ὁρλάνδου, ἀφοῦ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ μνημεῖα τὰ ὁποῖα πρόκειται νά περιγράψῃ ἔδῳ, μικρά, ἀπομονωμένα, ἀφρόντιστα, ἐκτεθειμένα σὴν κακομεταχείριση τῶν καιρῶν και τῶν ἀνθρώπων, ἐξαφανίζονται σιγά-σιγά και χάνουν τὴν ἀρχική

τους μορφή, έτσι που θα ἐκινδύνευαν, ὕστερ' ἀπὸ ὄχι πολὺν καιρὸ, νὰ καταστοῦν ἀχρηστα γιὰ τὸν ἐρευνητή.

Ὁ πρῶτος τόμος, σὲ δύο τεύχη ἀπὸ 208 σελίδες ἐν ὄλῳ, περιλαμβάνει δεκαπέντε μονογραφίες πού ἀφοροῦν σὲ διάφορες ἑλληνικὲς ἐπαρχίες ἀπὸ τὰ Τρίκκαλα τῆς Θεσσαλίας ὡς τὴ Μονεμβασία. Οἱ τεχνικὲς ἀναλύσεις τῶν μνημείων γίνονται κατὰ τρόπον πλήρη καὶ τελειωτικὸ καὶ μ' ὄλο που ὁ συγγραφεὺς θέλει νὰ μὲνει μέσα σὲ πλαίσια αὐστηρὰ ἐπιστημονικὰ, μερικὲς αἰσθητικὲς παρατηρήσεις καὶ μερικὲς ἱστορικὲς ὑποθέσεις πού ὑπεισάγει, συμπληρῶνουν τὶς μονογραφίες ἀπὸ κάθε ἐπιθυμητὴ πλευρά.

Βέβαια, τὸ κύριον πρόβλημα τῆς Βυζαντινῆς τέχνης, τοῦ ὁποίου ἡ λύσις θὰ ἔπρεπε νὰ προηγηθεῖ ἀπὸ κάθε προσπάθεια ἐξακριβώσεως τῆς Βυζαντινῆς ψυχροσυνθέσεως ἐπὶ τῆ βάσει τῆς τέχνης τῆς, εἶναι τὸ πρόβλημα τῶν πηγῶν καὶ τῶν διαφόρων, ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν, ἐπιδράσεων. Στὴν πράξη ὅμως, τὸ ἰδανικὸ οὗτο εἶναι ἀνέφικτό, γιὰτὶ μᾶς λείπουν καὶ τὰ ἱστορικὰ δεδομένα ποὺ θὰ ἔβλυν αὐτομάτως τὰ ζητήματα, καὶ τὰ ἀσφαλῆ κριτήρια ὅπου θὰ μπορούσαμε νὰ στηριχθοῦμε· ἔτσι, γιὰ πολὺν καιρὸ ἀκόμη, στὰ οὐσιώδη αὐτὰ ζητήματα θὰ πρέπει νὰ περιοριζόμεσθε σὲ ὑποκειμενικὲς κρίσεις στηριζόμενες πολὺ συχνὰ σὲ ὑποκειμενικὲς ἀντιλήψεις συζητήσιμες. Οἱ Ἕλληνες βυζαντινολόγοι εἶχαν ἀνέκαθεν τὴν τάση νὰ ἀποδείξουν κατὰ τὸ δυνατόν τὴν αὐτοτέλεια τῆς Βυζαντινῆς τέχνης καὶ τὴν πρωιοτυπία τῆς ἀπὸ τὴν τάση αὐτὴν, περιορισμένη μόνο ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ πειθαρχία, δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀπαλλαγμένος καὶ ὁ κ. Ὁρλάνδος (βλ. Α.Β.Μ.Ε. σελ. 80, 101 κ. ἄ.). Ἡ θέση εἶναι ἀκατάλληλη γιὰ λεπτομερειακὴ συζήτηση ἐπάνω στὰ θέματα αὐτά, συζήτηση, ἄλλωστε, πού ποτὲ δὲν θ' ἀποτολμοῦσα νὰ κάνω μὲ ἀντίγνωμο τῆς ὀλκῆς τοῦ κ. Ὁρλάνδου. Γενικῶς ὅμως νομίζω, ἀπὸ τὴν ἀποψη μὲν τοῦ ὑποκειμένου, ὅτι ἡ πατριωτικὴ προκατάληψη μόνον παγίδες μπορεῖ νὰ στήσει στὸν ἐρευνητὴ, χωρὶς νὰ τὸν βοηθεῖ ποτέ· ἀπὸ τὴν ἀποψη δὲ τοῦ ἀντικειμένου, ὅτι ἡ πρωιοτυπία καὶ ἡ ἰδιοτυπία τῶν Βυζαντινῶν εἶναι περισσότερο αἰσθητὲς στὴ σύνθεση καὶ στὸν τρόπο πού συνεδύασαν τὰ διάφορα ξένα πρότυπα, παρὰ στὴν καθαρὴ δημιουργία. Θὰ ἔπεινα νὰ χαρακτηρίσω τὸ Βυζάντιον ὡς τὴν σπῖθα πού ἐξεπήδησε ἀπὸ τὴ σύγκρουση τῶν δύο κόσμων, ἀνατολικοῦ καὶ δυτικοῦ, καὶ ἡ σπῖθα αὕτη ἔχει μιὰ λάμψη, μιὰ χάρη, μιὰ ταραχὴ πού δὲν ἀπαντᾶμε συχνὰ στοὺς πιὸ ἐνίαιους ὅπωςδὴποτε καὶ πιὸ μονοκόμματος δύο ἄλλους πολιτισμοῦς.

Τέτοιο παρουσιάζεται τὸ καινούριον περιοδικόν, καὶ τέτοια μερικὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα πού γεννᾶ στὴν ἀπλή φυλλομέτρηση. Πρέπει νὰ χαιρετήσουμε μὲ ἀνεπιφύλακτὴ χαρὰ τὴ γέννησίν του καὶ νὰ εὐχηθοῦμε νὰ μπορέσει ὁ ἐκδότης του, πιὸ ἀρμόδιος ἀπὸ κάθε ἄλλον, ὕστερ' ἀπὸ τὶς ἀπειροπληθεῖς μονογραφίες πού μᾶς ἔδωσε, ὕστερ' ἀπὸ τὸ δεῖγμα συνθέσεως πού μᾶς ἔδωσε μὲ τὴν «Μοναστηριακὴ Ἀρχιτεκτονικὴ» του, νὰ

μᾶς δώσει καὶ τὸ συνθετικὸ ἔργο γιὰ τὴν Βυζαντινὴ Ἀρχιτεκτονικὴ, πού δικαιούμεθα νὰ περιμένουμε ἀπ' αὐτόν, ἀφοῦ τόσοι ξένοι τὸ καταπιάστηκαν μὲ μόλις σχετικὴ ἐπιτυχία.

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

Χάρη Ἀλεξίου : « Ἀναλαμπές ».

Τὰ ποιήματα — καιμιὰ ἐξηνηταριά, ἐρωτικὰ, ἐλεγεία — πού μάζεψε στὴ μικρὴ του συλλογὴ ὁ κ. Χάρης Ἀλεξίου, δὲν φέρουν, βέβαια, τίποτε τὸ νέο στὴν ποίησίν μας, ἔχουν ὅμως τὰ περισσότερα κάτι τὸ ἀγνό, τὸ ἀνεπιτήδευτο στὴ διάθεση, ἀνεβαίνουν ὅλα ἀπὸ μιὰ ψυχὴ ἀληθινὰ πονεμένη, καὶ μερικὰ — ὅπως τὸ «Γλυκεῖα ἢ Ζωή» — μὲ τὸν τόνο τους τὸν αὐθόρμητο, ἀγγίζουσι μέσα μας καὶ βαθύτερες χορδές. Κι' αὐτὸ τὸ πετυχαίνουν τόσο περισσότερο, ὅσο ὁ κ. Ἀλεξίου μένει καὶ στὴν τεχνοτροπία του, ὅπως καὶ στὴν ἔμπνευσή του, ἀπλὸς, ἀνεπιτήδευτος. Σὲ στίχους κανονικούς, καὶ ρυθμούς πού δὲ θέλουν νὰ μᾶς ξαφνίσουν, χωρὶς χτυπητὲς εἰκόνας, ρίμες καμπανιστὲς, μέτρα ἐξεζητημένα, μᾶς ἱστορεῖ τοὺς κόνους, τοὺς ἐρωτικούς του καὶ τοὺς, τὶς ἀπογοητεύσεις του, τὶς μεγάλες χαρὲς πού δίνει στὴν ψυχὴ του ἢ φύση. Κάπου-κάπου κάτι τὸ βαρὺ, τὸ ἐφιαλτικὸ περνᾶ ἀπὸ τὴν ποίησίν του, ἀλλὰ κι' αὐτὸ τὸ ἀπαλαίνει ἡ καλόκαρδη, στωϊκὴ, τρυφερὴ διάθεσός του. Ὁ πόνος δὲν δίνει στὸν κ. Ἀλεξίου οὔτε τὸ ἀλαζονικὸ αἰσθημα τῆς μονώσεως πού δίνει σ' ἄλλους, οὔτε τὴν πικρίαν ἐκείνη τὴ γεμάτη ἐπαρση πού εἶναι ἴσως ὅ,τι χειρότερο μπορούμε νὰ ὑποπτευθοῦμε. Τοῦ δίνει κάτι τὸ πρᾶο καὶ τὸ γαλήνιο, μιὰ τρυφερὴ πρὸς ὅλους καὶ ὅλα καλωσύνη. Κι' αὕτη ἡ γαλήνη, κι' αὕτη ἡ εὐγενικὴ καὶ ἀπλή, δίχως ἐναντιώματα καὶ κραυγὲς, καρτερικότητα, εἶναι ὅ,τι πιὸ συμπαθητικὸ ἴσως ἔχουν οἱ στίχοι τοῦ κ. Ἀλεξίου.

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Γιάννης Γ. Σφακιανάκης : « Νύχτες χωρὶς δημιουργία ». Ἐκδόσεις Γκοβδόστη.

Αἰκατερίνης Π. Καλονάρου (Κανακάκη) : « Λουλούδια τῆς Μονεμβασίας καὶ τοῦ Ταυγέτου ». Ἐκδοτικὸς οἶκος Δημητράκου Α. Ε.

Τ. Ε. Μαραγκοῦ : « Ψαμμίτικος Α', Φαραῶ τῆς Αἰγύπτου ». Ἐκδοση τῶν « Φίλων τοῦ Βιβλίου ». Ἀλεξάνδρεια, Γ. Δ. 5.

Κώστα Παπαπαναγιώτου : « Πονεμένα χαμόγελα ». Ποιήματα.

Ἀγγέλου Ε. Ζαμπάκη : « Βιβλιογραφικὸς κατάλογος σπανίων ἐκδόσεων ».

Γ. Βαλέτα : « Ἡ Λεσβιακὴ ἀναγέννηση, 1800—1841 ». Αἴνου Πολίτη : « Ἀρχαῖκοι κοῦροι ». Ἀνατύπωση ἀπὸ τὴ « Νέα Ἔστια ».

Ἐλὶν Πελίν : « Ἡ γενιά τῶν Γερακάδων ». Διηγήματα. Μετάφραση Στ. Βογιατζῆ. Ἐκδόσεις Α. Ἀντωνοπούλου.

Τάκη Μ. Τσιάκου : « Σβυσμένοι ἀντίλαλοι ». Ποιήματα. Ἐκδοση Θ. Γκογκώνη.

Μάρκου Τσιριμώκου : « Ἐκλογή ». Ποιήματα. Ἐκδόσεις « Φλάμμα » Δρ. 30.

Γιάννη Πινδέα : « Φλογέρα ». Βουκολικὰ τραγούδια. Ἐκδοση Ἡπειρωτικοῦ περιοδικοῦ « Ξενητεμένα πούλια ». Δρ. 10.

Τ h. G r i v a : « Poèmes en vers libres ».